

RDEČE VRSTE.

FRANCE BEVK.

1. POZDRAV IZ MOČILNIKA.

Gospodična Albina mi je darovala kito dišečega cvetja in je pristavila: »Pozdrav iz Močilnika.« Tisto kito cvetja sem poljubil, ne radi gospodične, ki jo spoštujem kot lastno sestro, ampak radi lepega spomina, ki je ležal v njem; bilo je mnogo domišljave sentimentalnosti v njem, poleg tega pa obilica onega duha, ki osvoji srce in dušo. Toliko odkritega in presrčnega vonja še nisem duhal, nikoli ne, kot da sem segel živemu človeku v roko in si zreva v oči, a ne rečeva besede.

Bilo me je sram v dno duše, da se do tega trenutka nisem spomnil na človeka, ki mi je bil po svojem duhu med vsemi skoraj najljubši. Moja dolžnost bi bila, da bi mu bil napisal nekrolog. Toda bolje je, da pišemo nekrologe onim ljudem, ki so živéč mrtvi, da sami beró, kako ni mogoče o njih ničesar povedati. O ljudeh, katerih duše so kakor vesoljstvo, ni mogoče pisati; če bi se dotaknil ene strune, zapelo bi jih na tisoče... In kakor hitro si zapisal prvo besedo, vidiš, da si jo zapisal sebi, in zdrzneš se: saj nisem umrl.

Pojdi in preglej njegove zaklade. Razloži dragocenosti po vrsti in napiši imena, razdeli čuvstva in lepoto, ki je neopredeljiva, v posamezne vrste, kot da si v muzeju. Ljudje bodo hodili skozi in brali lističe z duhovitimi opombami. Čemu si razložil srce, prijatelj moj? Ali ne vidiš, da si razparal ljubezen, srd, molitev, srce in misli?

Ko sem bral tisočere besede, katerih vsaka odtehta cele strani naše revščine, sem se vprašal, čemu se pripravajo, če je bil velik, če hvala o njem ni pretirana. Človek je bil, ki je odprl srce, da smo gledali vanje; še nikoli nisem videl tako otroškega in nepokvarjenega srca: Kar nam je dal, ni bila umetna potvara, ne načičkano dete, bil je on sam s svojim srcem, v dnevu, ki ga je živel. Nisem se vprašal, če stoji vsaka črka na pravem mestu in če so stavki tako razporejeni, kot je zapisano, da morajo biti. Vprašal sem, če stoji pred mano hinavec in lažnik. Gospoda, sram me je bilo mojega katoličanstva pred njim.

In ne bi bil odkritosrčen, če ne bi povedal, da sem začutil neznosno praznoto, ko ga ni bilo. Kot da se nahajam v neznanskem prostoru, nasičenim od kričanja, iskajočega izraza, ki ga nihče ne more najti. Žejni smo smehljajočega usmiljenja in besed, ki jočejo, kadar vriskajo, in vriskajo, kadar jočejo. Življenje pa gre molče svojo pot, trdo, pozabljeno, še preden je bilo porojeno.

Zdrznil sem se, ko sem videl, da je šla krivica čez blede obraze, nikoli site, nikoli vesele, večno teptane. Zdrznil sem se stokrat bolj, ko je dejal črn možak, ki je kadil konček cigare: »Čemu je umrl Cankar? On edini bi znal to opisati.« Kot

da nam je umrl oče, mati, edino oko; ki je videlo, edino srce, ki je čutilo, edino pero, ki je znalo popisati.

Še po njegovi smrti je kanilo blato obrekovanja na njegov spomin. Če mu delajo v čem krivico, v enem mu jo gotovo delajo. Nekoč, ko sva bila tretjič in zadnjič skupaj, mi je dejal z dvignjenim prstom:

»Krivico delaš, če govoriš o našem meščanstvu slabo. Leno in neumno je, a polno vrlin. Ono edino je bilo, ki ni pustilo umetnika umreti; ne radi umetnosti, ker je ni razumelo, ampak radi dobrega srca.«

Govoril je resnico, in tak človek ne pozna nehvaležnosti, že radi resnice same ne in krivica mu je bolj tuja kakor nam, ki ne moremo odpustiti onemu, ki nas je bičal iz ljubezni.

Kaj poreko oni, ki jih je pestoval v svoji ljubezni in čigar evangelijski nosijo v svojem srcu? Iz njih oči gleda, z njih ustnicami se smeje... Ne govorimo o njem, ki živi, ne pišemo nekrologov in zabavljic! Še iz kite cvetja v kozarcu vode na mizi vonja njegov glas in polni dušo!

Za kito cvetja, ta lepi in dišeči spomin, še enkrat: hvala!

2. HINAVSTVO.

Ne vem, koliko let sem imel, ko sem prvič spoznal, da ne smem vsega povedati. Napravil sem bil greh, tak greh, kot ga napravijo vsi otroci v gotovi dobi svoje starosti in ki ni, da bi ga stresal med sosedi, zakaj njegova sramota lahko pade na vso družino.

Bil sem kaznovan, izjokal sem se, obrisal sem solze, stisnil se v kot na peč in pasel čemernost. Oči so mi bile rdeče, na licih se je poznala sled solzá.

Prišla je soseda, sklenila je roki nad pasom in vprašala: »Kaj mu je bilo, da je jokal?«

Moj oče je prenehal za hip z delom in ni dal jasnega odgovora: »Sitni so! Vedno jih je treba strahovati.«

Ne vem, kaj je bilo v meni, kljubovalnost ali kaj; gotovo je, da je bilo tudi mnogo otroške odkritosti, ki ni poznala sramu. Zahlipel sem še enkrat in povedal vse do zadnjega. Oče me je ošinil s pogledom, soseda je molčala.

Ko je odšla, je vstal oče s stola, ne da bi me pogledal. Obrisal je smolnate roke v predpasnik in potegnil šibo izpod stropa. V meni je zastala sapa. Nikogar drugega ni bilo v izbi. Kaj hoče oče?

Pogledal me je strogo in preden sem mogel dvigniti roke, me je ošinil dvakrat s šibo: »Da boš znal molčati.«

Nekaj čudovitega se je dvignilo v meni. Divja, uporna želja se mi je porodila, da bi bil močan, močnejši kot vsi. Prijel bi bil šibo in jo zlomil na drobne kosce. No, Bog ni delal čudežev radi mene, dasi sem ga prosil v svojem srcu. Ostal